

DARASA LA SABA - 2018

KISWAHILI

Muda: Saa 1 Dakika 40

Soma vifunqu vifuatavyo. Vina nafasi 1 mpaka 15. Kwa kila nafasi umepewa majibu manne hapo. Jaza kila pengo kwa kuchagua jawabu lifaalo zaidi.

Duniani 1 kuna mtu asiyejua 2 ya mtoto? 3 ni watoto wachanga wasiojua. Mzazi au mlezi ana jukumu la 4 mahitaji ya mtoto. Anapokuwa na watoto wa 5 mbili, 6 mmoja na kumnyanyasa yule mwingine. Ni jambo la kusikitisha kuwa kunao watu ambao 7 haki za mtoto msichana. Wengine hawataki kuwatetea wasichana kwa 8 kuitwa wapingamila. Jambo hili limefanya mtoto msichana 9 na matatizo mengi.

1. A. pote	B. mote	C. kote	D. kwote
2. A. thamani	B. dhamani	C. thamini	D. dhamana
3. A. Kweli	B. Labda	C. Madhali	D. Sembuse
4. A. kuyatunza	B. kuyakiri	C. kuyakidhi	D. kuyatoa
5. A. jinsia	B. jinsi	C. hali	D. kabilia
6. A. asimdhulumu	B. asimkashifu	C. asimpende	D. asimpendelee
7. A. hawazingatii	B. wanazingatia	C. wanafuata	D. wanaheshima
8. A. kutanabahi	B. kulimatiia	C. kuchelewa	D. kuchelea
9. A. kukabidhiwa	B. kukabiliwa	C. kukabili	D. kukabidhi

Shule yetu ni mojawapo ya shule 10 fora katika kaunti 11 Kakamega. 12 kuanzishwa kwake huwa tunafanya vyema katika mtihani. Mwalimu mkuu amekuwa 13 tushirikiane kama 14 tukielewa kuwa 15.

10. A. linalotia	B. inayotia	C. zinazotia	D. unaotia
11. A. ya	B. la	C. cha	D. kwa
12. A. Hadi	B. Tangu	C. Kwa	D. Baada
13. A. alitushauri	B. ametushauri	C. anatushauri	D. akitushauri
14. A. bingu na ardhi	B. kiko na digali	C. sahani na kawa	D. tui na maziwa
15. A. bidii hulipa	C. asiyesikia la mkuu huvunjika guu	B. umoja ni nguvu utengano ni udhaifu	D. panya wengi hawachimbi shimo

Kuanzia nambari 16-30, jibu kila swali
kulingana na maagizo.

20. Jina lipi ambalo si la kimelea kati ya haya?	B. Alitembea kwa haraka hadi nyumbani.
C. Kuimba kwake kunapendeza.
D. Wanafunzi wawili kwa kumi walifaulu katika mtihani.
21. Chagua orodha ya vokali pekee.	A. t, l, k B. g, y, i, j
C: m, n, o D. a, o, u
22. Kikembe cha simba huitwa _____	A. shibli B. kilebu
C. kihongwe D. kiyoyo
23. Tambua alama za uakifishaji zilizoonyeshwa
... :
A. mtajo, koloni
B. mtajo, nusukoloni
C. dukuduku, nusukoloni
D. dukuduku, koloni	
24. Chagua kielezi cha mahali katika sentensi ifuatayo.
Aliingia darasani asubuhi na kuongea vizuri sana.	A. asubuhi B. darasani
C. vizuri D. sana
25. Ni orodha ipi ya visawe ambayo si sahihi?	A. Kilimo - zaraa
B. Afya - siha
C. Gashi - ghulamu
D. Kiambaza - ukuta
26. Chagua sentensi iliyotumia kwa kuonyesha sehemu ya kitu kizima.
A. Timu yetu ilifungwa mabao manane kwa mawili.	
Soma ufahamu huu kisha ujibu maswali 31 - 40.	

Ingawa binadamu wote ni sawa, binadamu wote hawafanani. Kunao warefu mithili ya unju na wafupi kama nyundo. Watu wengine wana unene wa nguruwe ilhali wengine ni wembamba kama sindano. Wengine ni wakali kama simba nao **binadamu wengine ni kunguru**. Kwa hivyo, tofauti hii hudhihirika hata katika tabia. Kila mja ameumbwa na tabia tofauti. Kunao wafanyao mambo asteaste. Wengine nao huyafanya yao kwa mwendo wa matiti, ashakum si matusi. Hakuna maumbile au tabia zilizoumbiwa watu fulani. Aidha, hakuna tabia za watu wa **janibu** fulani.

Hata hivyo, wapo watu ambao hudhani kuwa kuna aina fulani ya watu ambao ni wabaya. Si jambo la busara kujiambia kuwa wanaume wote ni wabaya kwa kuwa ulikosewa na mwanamme mmoja. Si vizuri kupiga kelele kuwa wanawake wote wanapenda matusi baada ya kutukanwa na mmoja wao. Mimi mwenyewe **nimesikia mara si moja** watu wakisema kuwa kabilia fulani linapenda chakula sana. Ajabu ni kwamba bei ya unga ipandapo, kila mkenya hulalamika. Utasikia tetesi kuwa **kuwa kabilia hili ama lile** wanapenda pesa. Kisha kila asubuhi kila mtu huwa mbioni kutafuta pesa. Huu ndio mkuki uwao mtamu kwa nguruwe, kwa binadamu ukawa mchungu.

Pengine hata katika darasa lenu umemsikia mwalimu akiwalaumu wanafunzi wote kwa tabia ilhali aliyekosea ni mwanafunzi mimoja tu. Hali kama hii huwatamausha sana wale ambao hawajakosea.

Wakenya wengi wana mazoea ya kutorudisha pesa za ziada kwa kondakta hasa anapopewa pesa kushinda alizofaa kupewa. Unaweza kupata kuwa aliyefaa kurudishiwa shilingi hamsini anarudishiwa shilingi mia tano. Badala ya kuzirudisha zile za juu, anazibania na kusema kuwa makondakta wote ni wezi. Dhana kama hii ni potovu maana watu wote hawawezi wakawa wezi eti kwa sababu ya kazi yao. **Mawazo ya aina hii hutia ufa uhusiano kati ya watu.**

Ipo mifano mingi ya kuthibitisha kuwa watu wana tabia tofauti sana. Tukio la kondakta mmoja hapa jijini Nairobi linaweza likatumika kuwa funzo kwetu sote. Kondakta huyo alipata shilingi thelathini elfu, pesa taslimu ndani ya gari ambalo yeye hufanya kazi. Pesa hizo zilikuwa zimeangushwa na abiria ambaye alilitumia gari hilo. Jambo lililowashangaza wengi ni kwamba badala ya kuzificha hela hizo, alipiga ripoti katika afisi za magari hayo ili mwenye pesa hizo akiiitokeza apewa neno zake.

Je, inavyodaiwa kuwa makondakta wote ni wezi mbona huyu akaonyesha mwenendo úlio tofauti? Hii inaonyesha kuwa makondakta wote hawafanani. Aidha, tabia zao si sawa asilani. Ikumbukwe kuwa mtu wa kabile fulani anapokuwa na hulka mbaya, yupo mwингine wa kabile lilo hilo ambaye ana tabia nzuri. Mtu wa jinsia hii anapomdhulumu mwenzake, yupo mwингine wa jinsia hiyo ambaye anamtendea mwenzake hisani. Kumlaumu mtu kwa kosa la mwenzake ni sawa na kumwadhibu mtoto kwa kosa la ndugu yake. Je, hii ni haki?

Soma kifungu hiki kisha ujibu maswali 41 - 50

Maisha pale mjini yalimpiga Mwanaisha chenga. Aliona ni kama mji ule ulikuwa ukimchezea mchezo mbaya. Maisha yalimtegea Kitendawili ambacho kukiteguu kulimtia kisunzi akatafuta pa kuegemea. Alikumbuka maisha ya kule nyumbani kwao. Jinsi walivyoishi raha mustarehe kama Sultan Bin Jerere. Alikumbuka namna mama yake alivyounawa uso wake kwa machozi akijaribu kumrai asikimbilie mjini. Mwanaisha alikataa katakata kuishi pale nyumbani, wenzake walikuwa wamemwambia kuwa mjini maisha valikuwa venye raha bila karaha.

Alipokuwa katika darasa la nane, alikutana na kijana mmoja aliyekuwa akiishi mjini Starehe. Kijana huyo alimhadaa akahadaika. Alikuwa akivalia nguo zilizovutia na kupendeza si haba. Aghalabu ungempata na jezi za wachezaji maarufu kama vile Alexis Sanchez, Romelu Lukaku, Marcus Rashford na wengine chungu nzima. Nywele alizinyoa mtindo wa shore, akatembea kwa mwendo wa kudunda daima. Alimwambia Mwanaisha kuwa alimiliki kampuni moja kubwa kule mjini. "Kwangu pesa si shida, shida ni kuzitumia," alimwagia mtoto wa watu maneno matamu

yaliyomtoa nyoka pangoni na kumwingiza mapangoni.

Hakumfahamu kijana huyo, Ghiliba, vizuri. Alikutana naye kwenye mtandao wa Facebook alipokuwa akisakurasakura jisimu alilonunuliwa na mzazi wake. Naam! Simu mguso. Hapo ndipo mambo yalipoanzia.

Hakuna aliyehtaji kufafanuliwa kuwa tabia za Mwanaisha zilikuwa zimeoza na kuozeana. Zilinuka fee kama fondogoo la maembe. Hatimaye Mwanaisha alitengana na masomo kama bingu na ardhi. Guu bandika guu bandua hadi mjini, akaenda kuishi na Ghiliba ili afurahie maisha ya asali na maziwa. Hakujua kuwa alikuwa amejiingiza katika chaka la simba. Mwezi mmoja haukukamilika kabla ya Mwanaisha kukutana na habari zilizompiga kwa dhoruba kali. Habari zilizomwatua moyo na kuuchanachana namna kitoto kichanga kichanavyo karatasi.

Naam! Yajapo yapokee. Ghiliba alikuwa jambazi sugu aliyekuwa akitafutwa na maafisa wa polisi. Alipopatikana alimiminiwa mvua ya risasi. Hapo ndipo alipoelewa kuwa serikali ina mkono mrefu.

Aibu isingemruhusu Mwanaisha kurudi kiamboni pao. Angemwambia mama yake nini? Wenzake aliowacheka akisema kuwa ni malimbukeni wangevunja mbavu hadi waumwe na koo. Sasa hivi ameumaliza mwongo mmoja mjini. Huangukia chochote, kiwe halali au haramu.

41. Ni sababu gani hasa iliyofanya Mwanaisha akatoroka nyumbani kwao?
A. Umaskini
B. Mateso ya wazazi.
C. Kudanganywa na wenzake
D. Ugumu wa elimu. | 42. Ni methali gani ambayo haiwezi ikatumika kuelezea ujumbe wa kifungu hiki?
A. Mwenda tezi na omo marejeo ni ngamani.
B. Majuto ni mjukuu.
C. Asiyesikia la mkuu huvunjika guu.
D. Siku za mwizi ni arubaini. | 43. "Hakuna aliyehtaji kufafanuliwa....." ina maana kuwa
A. hakuna aliyetaka kujua.
B. habari na tabia zake zilimwudhi kila mtu.
C. hakuna aliyetaka kuziona tabia zake mbovu.
D. kila mtu alijua tabia zake. | 44. Ni kweli kusema kuwa
A. Ghiliba alikuwa na kampuni.
B. Mwanaisha na Ghiliba walipata watoto wawili.
C. Mwanaisha hakumaliza masomo.
D. Mwanaisha aliishi mjini kwa mwongo mmoja kabla ya Ghiliba kuuawa. | 45. "..... alitengana na masomo kama bingu na ardhi....." Hii ni fani gani ya lugha?
A. Istiara
B. Tashbihii jozi
C. Nahau
D. Methali | 46. Ghiliba alikuwa mwenye tabia gani?
A. Mwongo, mwenye majivuno.
B. Mwaminifu, mwenye bidii.
C. Mwadilifu, mwaminifu.
D. Mwongo, mwenye bidii. | 47. Mwanaisha alikutana na Ghiliba akiwa katika
A. darasa la nne
B. kidato cha nne
C. darasa la nane
D. mji wa Starehe | 48. Ni kweli kuwa wazazi wa Mwanaisha
A. walikuwa maskini
B. hawakuwa na mtoto mwingine.
C. walimwombea sana Mwanaisha.
D. walimdekeza mwanaao. | 49. Kifungu hiki kinalezea matumizi mabaya ya nini?
A. Gari
B. Dawa za kulevyia
C. Simu
D. Bunduki | 50. Baada ya yote yaliyotokea, Mwanaisha anafaa kushauriwa vipi?
A. Arudi nyumbani kuomba msamaha.
B. Amtafute bwana mwingine.
C. Alipize kisasi kwa polisi waliomwua Ghiliba.
D. Aiuze simu iliyomsababishia kudanganywa |
|---|---|---|--|---|--|--|---|--|---|